

Oergevoel in de Flevopolder

DE NIEUWE WILDERNIS

Even waan ik me in het prehistorische Nederland. Omringd door een enorme kudde paarden die rustig grazen tussen de dode boomtakken. Een vosje dartelt vrolijk rond. Dit is de leefwereld van Ruben Smit. De natuurfotograaf die de Oostvaardersplassen in beeld brengt voor de film 'De Nieuwe Wildernis'. →

**SCHRIJF HET ALVAST
IN JE AGENDA:**

Premiere: 22 september 2013
De Nieuwe Wildernis

+ De Verdieping, een filosofische verkenning
over het verbond tussen mens en natuur

Als ik samen met Ruben Smit het unieke natuurgebied de Oostvaardersplassen in rijd, houd ik mijn adem in. Voor me ontrolt zich een weids savanne-achtig landschap waarin een enorme kudde paarden beweegt. Het massale is één van de dingen die dit gebied zo bijzonder maken. Naast de ruim duizend paarden, de grootste in het wild levende kudde ter wereld, is dit ook het leefgebied van duizenden herten, ganzen en heel veel andere vogelsoorten. Ruben knikt, "Het gebied is heel groots. Niet het aantal hectaren maakt het groots, maar

“De bewustwording van de circle of life, de rauwheid en de kwetsbaarheid heeft mijn leven verrijkt”

de massa, de beweging en de dynamiek. Het is een fantastisch gebied dat in amper dertig jaar is ontstaan. Oorspronkelijk had dit gebied een industriële bestemming, maar het heeft zich spontaan ontwikkeld tot natuurgebied. Doordat de bodem bestaat uit oude zeeklei is er een heel on-Nederlands landschap ontstaan. Het gebied is nog steeds in ontwikkeling. Waar het tien jaar geleden nog een heel ruig gebied was vol struiken bestaat het nu overwegend uit grasland. Achter het grasland bevindt zich een moeras dat ook spontaan is ontstaan. Het moeras is het laagste stukje van Flevoland. Tijdens het droogpompen van de polder bleef hier water in staan. Vanwege allerlei vogelsoorten die hier leven is dit natuurgebied uitgeroepen tot reservaat. Ook daarin is het gebied uniek in Nederland waarin we proberen de natuur zoveel mogelijk te fixeren. Er worden bijvoorbeeld afspraken gemaakt over het aantal grutto's dat in bepaalde gebieden leeft en dat aantal proberen we dan vast te houden. In de Oostvaardersplassen laten we de natuur zoveel mogelijk zijn gang gaan. Sommige vogelsoorten die eerst in dit gebied leefden zijn weg en daar zijn weer andere soorten voor in de plaats gekomen.”

Ontmoet de hoofdrolspelers

De fascinatie die Ruben heeft voor dit gebied wil hij graag delen met anderen. Met zijn enthousiasme en passie wist hij samen met producent Ton Okkerse bij EMS Films, de handen op elkaar te krijgen voor het maken van een echte bioscoopfilm. Een bijzondere prestatie want het is ruim dertig jaar geleden dat er in Nederland een natuurfilm is gemaakt voor de bioscoop. In 'De Nieuwe Wildernis' neemt de natuurfotograaf ons mee in de beleving van de natuur. Met het ecosysteem als leidraad laat hij ons zien hoe de natuur werkt en laat hij ons voelen hoe emotioneel de natuur kan zijn. Net als in een 'echte' film heeft ook deze film twee hoofdrolspelers: Witstaart, een vrouwtjesvos met een wit puntje aan haar staart en Brunka, het enige zwarte veulentje in de kudde paarden. "Zoogdieren staan dichtbij de mens. We hebben een bepaalde binding met een veulentje en een vosje omdat je er dingen van jezelf in herkent. Daarom hebben we gekozen voor deze karakters. Brunka betekent overigens zwart veulen in IJsland. Daarnaast zijn er ook bepaalde thema's die steeds terugkomen in de film. In de opzet van de film gaan we uit van het →

ecosysteem. We laten zien waarom een watervlo, een slobeend en een aalscholver met elkaar samenleven. We beginnen steeds heel klein en gaan dan steeds een schaalniveau hoger. Daarin zie je de evolutie terug. Zo ontdek je de relatie tussen de strontvlieg, de gele kwikstaart en een Konikpaard." Het antwoord op de laatste vraag zal ik vandaag ontdekken want ik mag met de filmmaker mee op zoek naar een verse hoop mest om het doen en laten van de strontvliegen te vereeuwigen. Voor ik het weet staan we midden tussen de kudde paarden. Een sperwer jaagt op de spreeuwen die tussen de paarden zitten. We zien een vosje dartelen. Iets wat je buiten dit gebied niet overdag zal tegenkomen. Ineens duikt er tussen de kudde een mens op. Het is

“Er zijn hier zoveel herten, het lijken soms net koeien in de wei. Als ze gaan rennen en de hele grond onder je voeten trilt, beseft je dat het niet zo is”

Marijn, één van assistenten uit het filmteam. Net als ons is hij te gast bij de paarden die ons nauwlettend in de gaten houden, maar zich verder niet aan ons storen. Marijn bestudeert de paarden en meldt het direct zodra er iets bijzonders gebeurt. Bijvoorbeeld de geboorte van een veulentje. De opdracht die Ruben nu voor Marijn heeft is heel wat minder romantisch. Weet hij nog een mooie verse mesthoop? Tussen al die paarden is deze al snel gevonden. Rond de verse hoop wemelt het van de vliegen en dat is precies wat Ruben nodig heeft. Uit nauwkeurige bestudering blijkt dat er nog geen eitjes zijn gelegd en dus kunnen we aan de slag. Strontvliegen leggen hun eitjes namelijk alleen in verse mest. De marcolens wordt op de camera geschroefd om zo dichtbij mogelijk te kunnen filmen. Het is best spectaculair om te zien hoe de vliegen massaal op de mest komen aanvliegen. Om dit gevoel over te brengen maakt Ruben een aantal opnamen achter elkaar om ze vervolgens in een timelapse te monteren in de film. Het schermpje achterop toont een ware orgie waar de mannetjes elkaar verjagen om het beste vrouwtje te kunnen bemachtigen. De vliegen paren op de mest en onmiddellijk daarna worden de eitjes gelegd. Het vastleggen van dit proces is van belang om het ecosysteem te kunnen laten zien. De konikpaarden zorgen voor de mest, de vliegen zijn hiervan afhankelijk om hun eitjes te leggen. De gele kwikstaart eet de vliegen en wordt op zijn beurt gegeten door de roofvogels die hier leven. Zo houdt de natuur zichzelf in stand. "Natuurlijke regulatie vindt hier vooral plaats door ziektes en een beetje door roofdieren. Het overgrote gedeelte van de populatie wordt beperkt door voedsel en uiteindelijk ook door ziektes. Het blijkt dat beesten vanzelf doodgaan als hun timing verkeerd is omdat ze bijvoorbeeld teveel energie hebben verspeeld tijdens de bronst- of paringstijd en ze daarom te weinig vetreserves hebben. Overigens houdt de natuur zichzelf perfect in evenwicht. Als er in de winter veel dieren zijn dood gegaan, worden er volgend seizoen meer kalfjes geboren en andersom. Overpopulatie is een fenomeen dat wij mensen bedacht hebben."

Circle of life

Als onderdeel van het natuurlijke proces dat in de Oostvaardersplassen plaatsvindt, worden de dode dieren hier niet opgeruimd. Ze maken deel uit van het ecosysteem en spelen hun eigen rol in de kringloop van het leven. Naast de dode takken die het grasland domineren zie je regelmatig een schedel of uitgedroogd kadaver liggen. Wanneer we even later in ons busje door het landschap rijden op zoek naar het vosje Witstaart worden we geconfronteerd met de harde werkelijkheid. In het grootse landschap vinden we een pas geboren veulentje. Alleen op de verlaten vlakte waar alleen de verse mesthopen nog verwijzen naar de kudde zal het waarschijnlijk niet overleven. Mager, vel over been zoekt het trillend op zijn benen naar bescherming bij Ruben. Wanneer hij dat niet vindt, keert hij terug naar de veiligheid van een vork in een oude boomtak die een beetje lijkt op de veilige moederschoot. De rauwheid en de schoonheid van het tafereel ontroeren mij en overtuigen me van het belang om dit te delen met de rest van de wereld. "Het laat de puurheid van de natuur zien. De keuzes die gemaakt worden. Wanneer een veulentje wordt geboren moet het direct opstaan en mee met de kudde. Als het veulentje na verschillende pogingen niet opstaat, laat de merrie het liggen. Een paar weken geleden ontdekte ik een pas geboren veulentje dat vastzat in de placenta. Ik heb het bevrijd en terug gebracht naar de kudde. Daar werd het niet meer geaccepteerd. Het veulentje werd weggeschopt en was dus met recht een verschoppeling. Ook die keiharde werkelijkheid laten we zien in onze film. Dat is ook één van de spannende onderdelen van het maken van deze film, 50 procent kun je scripten en 50 procent bestaat uit toevalstreffers. Je kunt de natuur niet scripten. We weten dat we de geboorte van een hertenkalfje willen filmen, maar wanneer en hoe dat gebeurt, moet je afwachten. Ik ben ook heel benieuwd hoe onze hoofdrolspeler Brunka deze winter door gaat komen. Dat maakt het proces wel heel spannend."

Film met fotografische stempel

Dat de natuur verrassend is, bleek onlangs uit het gedrag van de zeearend. De zeearend is met zijn spanwijdte van tweeënhalve meter de meest opvallende bewoner van dit gebied. Al jarenlang broedt hij op zijn nest in het moeras. Voor de film bouwde het team in de winter een schuilhut met uitzicht op zijn nest. Uitgerekend dit jaar besloot de zeearend dat het tijd was voor een nieuw nest dieper in het moeras op een voor het team bijna onmogelijke locatie. Om de zeearend toch te filmen werden dan ook alle middelen ingezet. Van kano's om het moeras te verkennen tot op afstand bestuurbare helikopters met een camera. Een gedeelte van de film speelt zich af onder water. "De onderwaterwereld is altijd al mijn ding geweest vanwege het bizarre licht. Dat mag zeker niet ontbreken in de film. Het is hier wel extreem moeilijk om onderwater te filmen omdat het water hier één grote koffieprut is. Fotografie is gemakkelijker onderwater. Als je filmt, moet je nog veel stiller liggen. Als je beweegt, is alles binnen vijf seconde troebel om je heen. Je moet heel goed aanvoelen vanaf welke hoek het gaat gebeuren en rustig wachten. Mijn handen jeuken vaak om het zelf het water in te gaan, maar je kunt niet alles zelf doen. Joris van Alphen is onze onderwaterfilmer. Hij is winnaar van de National Geographic Future for nature award, een aanmoedigingsprijs voor jonge fotografen. De hele film is echt een teamprestatie. Dat maakt dit project zo leuk. Je kunt elkaar opzweepen en steeds een stukje verder gaan. Het fotoproject Wild Wonders of Europe was wat dat betreft een echte eyeopener. Daar merkte ik dat wanneer een aantal individuele fotografen met elkaar samenwerken je veel meer teweeg kunt brengen. Voor de film werken we met een heel gevarieerd team van 12 tot 13 man met heel ervaren filmers van de BBC en talentvolle jonge filmers. Ik vind het wel moeilijk om het over te geven aan andere teams. Van origine ben ik, zoals iedere fotograaf, een solist. Het overdragen is een stukje vertrouwen en een kwestie van kennis en anticiperen. Voor het filmen van natuur kun je technisch nog zo goed zijn met de camera, maar als je niet aanvoelt dat er iets gaat gebeuren en je daar niet op kunt anticiperen ben je geen goede wildlifecameraman. Ik kan echt zielsgelukkig zijn als iemand uit het team hele mooie dingen maakt. Toch draai ik veel materiaal voor de de film zelf. Dat heeft ook te maken met mijn eigen visie. In mijn fotografie heb ik een bepaalde stijl ontwikkeld die ik ook in de film wil brengen. Daardoor hoop ik dat de film de look & feel krijgt die qua fotografie meer dan →

APPARATUUR

Filmcamera: De Red serie is favoriet vanwege de grote sensor. De camera lijkt een beetje op een spiegelreflex lijkt met een sterk cinematografisch karakter. De Canon 5D mark II is ultiem voor remote en onderwaterfotografie en onder de helikopter.

gebruikelijk is bij natuurfilms, spannend is om naar te kijken. Ik heb altijd met een schuin oog naar natuurfilms gekeken en altijd gedacht dat kan anders. Film kan veel meer verwonderend werken. Op het moment dat je speelt met licht, onscherpte en beweging ontstaat er magie. Bijvoor-

“Overpopulatie is een fenomeen dat wij mensen bedacht hebben”

beeld qua compositie en het spelen met onscherpte. Je moet erg oppassen dat je niet alleen bezig bent met het filmen van jonge vosjes, maar ook het fotogevoel erbij zien te pakken. Als we alleen de mooie momenten uit de natuur laten zien zonder een fotografische stempel is het niet de film die ik wil maken. Dan mist het de toegevoegde waarde. Overigens zorgt dat wel voor een enorme druk. Doordat ik continue het gevoel heb dat het nog beter kan, pusht het mij om nog beter mijn best te doen. Dat maakt onvermoede energie in mij los en tegelijkertijd word ik soms helemaal gek van die focus. Ik sta om vier uur op en rol vaak om één uur mijn bed weer in. 's Nachts lig ik te malen over de dingen die ik nog moet doen. Ze weten thuis gelukkig nog wel wie ik ben, maar het beïnvloed zeker mijn privéleven. Mijn kinderen volgen het proces van A tot Z en zijn gelukkig ontzettend trots op hun vader. Daardoor vinden ze het minder erg dat ik zo vaak weg ben. Ik loop op de puntjes van mijn tenen, maar voel me ontzettend bevoorrecht dat ik dit mag doen. Het is een onderdeel van mijn leven. De bewustwording van de circle of life, de rauwheid en de kwetsbaarheid heeft mijn leven verrijkt.” ■

Fotografie: Ruben Smit

VOLGEN?

www.denieuwewildernis.nl

Facebook: [denieuwewildernis](#)

Radio: [Vroege Vogels](#)

Verder maakt EMS FILMS voor de Vara een driedelige serie en gaat de Vara een avondvullend themaprogramma maken.